

Demografický vývoj a zdravotná starostlivosť o seniorov v SR

L. Hegyi

Slovenská zdravotnícka univerzita v Bratislave

Súčasný demografický vývoj v SR je charakterizovaný nasledovne:

1. Globálne klesá podiel detskej zložky, pozvoľne vzrastá podiel seniorov, pokračuje starnutie populácie
2. Index ekonomického zaťaženia klesol takmer vo všetkých okresoch Slovenska
3. Predlžovanie SDŽ pri narodení i vo veku 65+
4. Rodičovstvo sa presúva do veku 30+
5. Znižovanie úmrtnosti detí do 1 roku
6. Pretrvávajúca nadúmrtnosť mužov vo všetkých príčinách smrti podľa základných kapitol MKCH 10, s najvyšším násobkom v miere úmrtnosti v dôsledku úrazov, no celkovo u oboch pohlaví dominuje úmrtnosť na KVCH (Ministerstvo zdravotníctva SR (www.health.gov.sk): Správa o stave zdravotníctva na Slovensku 2011).

Tento vývoj sa dá dokumentovať v nasledovných tabuľkách:

Tab. 1: Prehľad údajov vybraných demografických procesov v SR v roku 2000, 2009 a 2013 s prognózou v roku 2020

Veková štruktúra obyvateľov (v rokoch)	%	2000	2009	2013	2020
0 - 14		19,5	15,4	15,32	15,5
15 – 64		69,0	72,4	71,14	67,7
65 +		11,4	12,2	13,54	16,7

Zdroj: Inštitút informatiky a štatistiky (INFOSTAT) - Výskumné demografické centrum 2010, NCZI 2014

Tab. 2: Stredná dĺžka života (SDŽ) pri narodení

	1900	1950	2000	2013	2020
muži	36,5	59,0	69,1	72,9	72,13
ženy	38,6	62,3	77,2	79,61	80,14

Zdroj: ŠÚ SR, NCZI

Tab. 3: Stredná dĺžka života 65 ročných

	2000	2009	2020
muži	13,06	13,88	14,87
ženy	16,88	17,56	18,98

Zdroj: Inštitút informatiky a štatistiky (INFOSTAT) - Výskumné demografické centrum 2010

Tbl. 4: Priemerný vek obyvateľov SR v rokoch 2002 - 2013

	2002	2013
Muži	34,90	38,0
Ženy	38,00	41,2

Zdroj: ŠÚ SR 2008,2014

Tbl. 5: Index starnutia v SR v rokoch 2002 – 2013

	2002	2012	2013
Muži	46,50	63,16	
Ženy	80,80	109,07	
spolu	63,20	85,51	88,34

* Index starnutia je počet osôb vo veku 65+ na 100 detí vo veku 0-14 rokov

Zdroj: ŠÚ SR, 2013,2014

Tab. 6: Štruktúra zomretých v % z celej populácie

	0-14 rokov	15-64 rokov	65 rokov a viac	Priemerný vek v rokoch
Muži	1,56	28,13	70,31	66,12
Ženy	1,35	8,50	90,15	74,38

Zdroj: ÚZIS, 1999

V súčasnosti sa zavádza významný štatistický pojem – stredná dĺžka života v zdraví. Ide o to nielen sa dožiť vysokého veku, ale dožiť sa ho aj v zdraví. Kým v roku 1960 bola stredná dĺžka života mužov 67,70 rokov a žien 72,47 rokov, v roku 2013 je to 72,90 rokov v prípade mužov a 79,61 rokov v prípade žien. Počet ľudí vo veku nad 60 rokov bude v roku 2015 tvoriť 19,4 % populácie, ale v roku 2050 to bude už 37 % populácie. Ak hodnotíme strednú dĺžku života v zdraví – a tento parameter máme najhorší v EÚ – v roku 2011 bola v ženskej populácii 52,3 roka a v mužskej 52,1 roka. Tieto čísla svedčia pre zlý zdravotný stav staršej generácie na Slovensku (Hegyí, 2014).

Tab. 7: Stredná dĺžka života pri narodení a v zdraví

muži	SDŽ pri narodení	SDŽ v zdraví	ženy	SDŽ pri narodení	SDŽ v zdraví
EÚ 27	77	61,6	EÚ 27	82,9	62,7
SR	71,7	52,4	SR	79,3	52,1
ČR	74,5	62,2	ČR	80,9	64,5
Švédsko	79,6	71,7	Švédsko	83,6	71,1
Rakúsko	77,9	59,5	Rakúsko	83,5	60,7
Maďarsko	70,9	56,3	Maďarsko	78,6	58,6

Zdroj: NCZI, 2012

Z uvedených prehľadov vyplýva, že všetky skúmané parametre poukazujú na starnutie obyvateľstva. Zároveň z tabuľky 8 vyplýva, že slovenská populácia sa staroby nedoživa v zdraví a zdravotné ťažkosti udáva už od poloviny stredného veku. Hodnota strednej dĺžky života, prežitej v zdraví, je výrazne nižšia než je tomu v ostatných štátoch EÚ.

Výrazný nárast podielu staršej populácie spolu s jednoznačným trendom starnutia obyvateľstva a zároveň neuspokojivý zdravotný stav seniorskej populácie by mali predznamenať rozširovanie a skvalitňovanie zdravotnej starostlivosti o ľudí vo vyššom veku. Tomu ale nezodpovedá vývoj tejto starostlivosti v SR.

Reálne lekárske úväzky geriatrov v ambulantnej starostlivosti sa pohybujú okolo 23,0 l.m., pričom novela 751/2008 Nariadenia vlády o verejnej minimálnej sieti poskytovateľov zdravotnej starostlivosti v odbore geriatrickej určuje pre ambulantnú geriatriciu len 22,0 l.m. pre celé Slovensko. Počet geriatrických ambulancií v SR sa pohybuje medzi 50 a 60. Dostupnosť ambulantnej geriatrickej starostlivosti v niektorých oblastiach nie je zabezpečená.

Tab. 8: Trend vývoja geriatrickej nemocničnej siete od decembra 2003 do decembra 2013

oddelenie	počet postelí 2003	počet postelí 2008	počet postelí 2011	počet postelí 2013
JIS geriatrická		4	12	12
Geriatricia	799	947	738	812
ODCH, LDCH	1954	2056	2051	1900
Doliečovacie	841	636	168	259
SPOLU	3954	3643	2969	2983

Zdroj: NCZI 2003, 2008, 2011, 2014

Tab. 9: Postele geriatrického typu podľa určenia, trend vývoja 2003-2013

Typ lôžok	počet postelí 2003	počet postelí 2008	počet postelí 2011	počet postelí 2013
akútne	799	951	750	824
chronické	2795	2692	2219	2159
SPOLU	3594	3643	2969	2983

Zdroj: NCZI 2003,2008,2011,2014

Z pohľadu na vývoj nemocničnej starostlivosti sa dá jednoznačne konštatovať, že za 10 rokov poklesol počet postelí určených pre špecializovanú nemocničnú starostlivosť o seniorov o 511 postelí, pričom nepatrný nárast akútnych postelí o 25 je viac než vyvážený poklesom chronických postelí o 636, čo je v príkrom rozpore s reálnou potrebou a samozrejme v rozpore s európskym trendom.

Záverom možno konštatovať, že v SR starne obyvateľstvo práve tak ako v ostatnej Európe, ale zdravotne je na tom stredná a staršia generácia horšie. Paradoxne pritom v SR klesá rozsah a dostupnosť odbornej geriatrickej starostlivosti. Etické, spoločenské a ekonomické dôsledky tohto stavu sú zrejmé poskytovateľom i prijímateľom zdravotnej starostlivosti, ale ignorované inštitúciami, zodpovednými za zdravie obyvateľstva.

Literatúra:

1. HEGYI, L.: Analýza zdravotnej starostlivosti o seniorov v SR k 14.9.2009. Správa pre Radu vlády pre seniorov, september 2009.
2. HEGYI, L. a kol.: Sociálna gerontológia. Bratislava: HERBA, 2012, s. 171, ISBN 978-80-89171-99-6
3. HEGYI, L.: Seniori. In: Š. MORICOVÁ, I. BARTOŠOVIČ, L. HEGYI: Znevýhodnené skupiny vo verejnom zdravotníctve. Bratislava: VEDA, 2013, s.141, ISBN 978-80-224-1278-0
4. HEGYI, L. Zaniká slovenská geriatra? Geriatria, 20,1914, č. 2 (v tlači)
5. Inštitút informatiky a štatistiky (INFOSTAT) - Výskumné demografické centrum 2010
6. Ministerstvo zdravotníctva SR (www.health.gov.sk): Správa o stave zdravotníctva na Slovensku 2011. ISBN 978 – 80 – 969507 – 9 – 9
7. NCZI 2008,2011,2014
8. ŠÚ SR 2014